

การด้อยค่าสำหรับสินทรัพย์ทางการเงิน ที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

ดร.วิศรุต ศรีบุญนาค*

ดร.สมชาย สุภัทรกุล**

บทนำ

ขณะที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้จัดทำร่างมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 เรื่อง การวัดมูลค่าและการรับรู้เครื่องมือทางการเงิน และมีมติจะเริ่มบังคับใช้ในปี พ.ศ. 2556 นั้น คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB) เริ่มดำเนินงานตามโครงการในการปรับปรุงมาตรฐานการรายงานทางการเงินเรื่องเครื่องมือทางการเงิน โดยจะออกมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศ (International Financial Reporting Standard: IFRS) ฉบับที่ 9 เพื่อเปลี่ยนแทนมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 32 เรื่อง การแสดงรายการเครื่องมือทางการเงิน และมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 7 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือทางการเงิน เพื่อให้แนวปฏิบัติทางการรายงานทางการเงินเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและรวมอยู่ในแหล่งอ้างอิงเดียวกัน

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์สังกัดภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์สังกัดภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นอกเหนือจากการจัดประเภทรายการเครื่องมือทางการเงินแล้ว ประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่า (Impairment) ของสินทรัพย์ทางการเงิน (Financial Assets) ที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortised Cost) ที่จะต้องเป็นไปตามวิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Loss Model) ซึ่งมีหลักการแตกต่างไปจากการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ที่อยู่ในขอบเขตของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่า ที่เป็นไปตามวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss Model) ความแตกต่างดังกล่าวได้แก่ปรับปรุงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของเครื่องมือทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย ด้วยผลตอบแทนที่คาดว่าจะสูญเสียจากสินเชื่อ (หรือการด้อยค่าของเครื่องมือทางการเงินดังกล่าว)

บทความนี้นำเสนอแนวคิดและวิธีการปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศจัดทำขึ้นเพื่อขอความเห็นจากบุคคลทั่วไปและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และเปรียบเทียบแนวคิดที่แตกต่างไปจากมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 36 เรื่อง การด้อยค่าเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และเตรียมความพร้อมในการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินมาถือปฏิบัติในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์

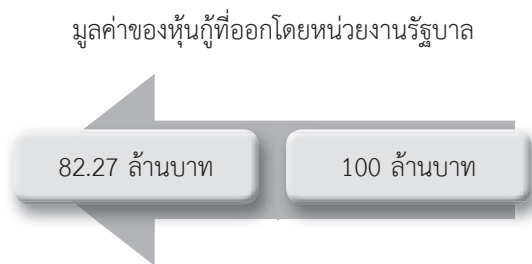
การประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ภายใต้ขอบเขตของมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เป็นไปตามวิธีการประเมินผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss Model) ซึ่งกิจการที่ต้องนำมาตรฐานการบัญชีดังกล่าวมาถือปฏิบัติต้องประเมินว่า หากมีข้อบ่งชี้ว่าสินทรัพย์อาจมีการด้อยค่า กิจการต้องทดสอบวิธีการด้อยค่าของสินทรัพย์เกิดขึ้นหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบมูลค่าตามบัญชีของสินทรัพย์กับ

มูลค่าที่จะได้รับคืนจากสินทรัพย์ (มูลค่าที่สูงกว่าระหว่างมูลค่าจากการใช้ (Value-in-Use) และมูลค่ายุติธรรม) หลังจากต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการขายสินทรัพย์ หากสินทรัพย์ดังกล่าวไม่เกิดการด้อยค่า สินทรัพย์ดังกล่าวจะแสดงตามวิธีราคาทุน ราคาที่ตีใหม่ หรือต้นทุนหลักการวัดมูลค่าอื่นตามข้อกำหนดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับที่เกี่ยวข้องกับการวัดมูลค่า และการรับรู้รายการสินทรัพย์นั้น

อย่างไรก็ตาม หลักการในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินแตกต่างจากหลักการในการวัดมูลค่าของสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงิน เนื่องจากการวัดมูลค่าในวันเริ่มต้นรายการค้า คำนึงถึงการด้อยค่าที่อาจเกิดขึ้นด้วย ส่วนต่อไปจะแสดงตัวอย่างการพิจารณาการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

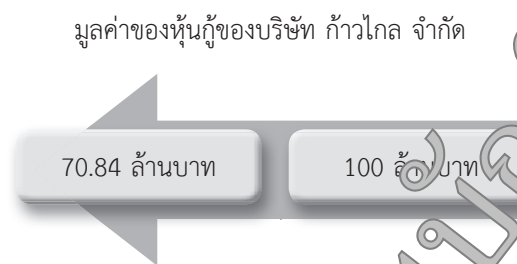
กรณีศึกษาเกี่ยวกับการด้อยค่าและการกำหนดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงิน

สมมติให้ธนาคาร ไทยพัฒนา จำกัด พิจารณาลงทุนในหุ้นกู้ไม่มีดอกเบี้ยว (Zero-coupon Bond) 2 สัญญา โดยมีกำหนดชำระเงิน 100 ล้านบาท ใน 4 ปี สำหรับหุ้นกู้ทั้งสองสัญญา ทั้งนี้ สมมติให้หน่วยงานรัฐบาลเป็นผู้ออกหุ้นกู้สัญญาแรก ทำให้หุ้นกู้ดังกล่าวปราศจากความเสี่ยง ส่วนหุ้นกู้สัญญาที่สองออกโดยบริษัท ก้าวไกล จำกัด ซึ่งมีฐานะการเงินที่ไม่มั่นคงและไม่มีประวัติในการทำธุรกรรมกับธนาคาร โดยธนาคารประเมินแล้วเห็นว่าผู้ออกหุ้นกู้อย่างหลังมีความเสี่ยงทางการเงินสูงกว่าผู้ออกหุ้นกู้รายแรก ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของหุ้นกู้ของหน่วยงานรัฐบาลที่ปราศจากความเสี่ยง (สมมติให้เท่ากับ 5% ต่อปี) ต่ำกว่าอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของหุ้นกู้ของบริษัท ก้าวไกล จำกัด (สมมติให้เท่ากับ 9% ต่อปี)

$$100 \times PV(5\%, 4 \text{ periods}) = 100 \times 0.8227$$

$$= 82.27 \text{ ล้านบาท}$$

$$100 \times PV(9\%, 4 \text{ periods}) = 100 \times 0.7084$$

$$= 70.84 \text{ ล้านบาท}$$

รูปที่ 1 การวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงิน

จากรูปที่ 1 จะเห็นว่ามูลค่าของหุ้นกู้ที่ออกโดยหน่วยงานรัฐบาลเท่ากับ 82.27 ล้านบาท (มูลค่าปัจจุบันของเงิน 100 ล้านบาท คิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ย 5% ต่อปี) ในขณะที่มูลค่าของหุ้นกู้ของบริษัทก้าวไกล จำกัดเท่ากับ 70.84 ล้านบาท (มูลค่าปัจจุบันของเงิน 100 ล้านบาท คิดลดด้วยอัตราดอกเบี้ย 9% ต่อปี)

กิจการที่ลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (Amortised Cost) จะได้รับกระแสเงินสดตามสัญญาตลอดอายุของสัญญา กิจการจึงมีรายได้เท่ากับผลตอบแทนที่แท้จริงของสินทรัพย์ทางการเงินนั้น โดยสมมติให้สินทรัพย์ทางการเงินดังกล่าวไม่มีความเสี่ยงด้านตลาดจากอัตราดอกเบี้ย และความเสี่ยงของเงินลงทุนในหุ้นกู้ของบริษัทก้าวไกลที่ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงสูงขึ้นเกิดจากความเสี่ยงด้านเครดิต (Credit Risk) ที่ผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดกลางเห็นว่าบริษัทก้าวไกลมีโอกาสนี้จะไม่สามารถชำระเงินต้นในสัญญา

นัยของการกำหนดมูลค่าเช่นนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดกลางมีความคาดหวังว่าจำนวนเงินที่บริษัทก้าวไกลจะสามารถชำระคืน ซึ่งปรับปรุงด้วยความเสี่ยงทั้งหมดแล้ว มีค่าเท่ากับจำนวนเงินเทียบเท่าภายใต้สถานะที่มีความแน่นอน (Certainty Equivalent Amount) เป็นจำนวนเงิน 86.11 ล้านบาท โดยการคำนวณจำนวนเงินเทียบเท่าภายใต้สถานะที่มีความแน่นอนหรือค่าคาดหวังของ

กระแสเงินสดที่จะได้รับโดยนัยจากเครื่องมือทางการเงินดังกล่าวทำได้ดังนี้

$$\text{มูลค่าของกระแสเงินสดที่จะได้รับโดยนัยในปีที่ 4} = 70.84 \times (1.05)^4 = 86.11$$

เมื่อคิดลดจำนวนเงินเทียบเท่าภายใต้สถานะที่มีความแน่นอนด้วยอัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง (5% ต่อปี) จะมีค่าเท่ากับ 70.84 ล้านบาท (มูลค่าของหุ้นกู้ ณ วันเริ่มต้นสัญญา) ดังรูปที่ 2

การกำหนดมูลค่าของหุ้นกู้ของบริษัท ก้าวไกล จำกัด

$$86.11 \times PV(5\%, 4 \text{ periods}) = 86.11 \times 0.8227$$

$$= 70.84 \text{ ล้านบาท}$$

รูปที่ 2 การวัดมูลค่าของเครื่องมือทางการเงินโดยใช้จำนวนเงินเทียบเท่าภายใต้สถานะที่มีความแน่นอน

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดมีความคาดหวังว่ากระแสเงินสดเทียบเท่าภายใต้สถานะที่มีความแน่นอนที่จะได้รับเป็นจำนวนเงินเท่ากับ 86.11 ล้านบาท ซึ่งต่ำกว่าจำนวนเงินตามสัญญา 100 ล้านบาท เป็นเงินทั้งสิ้น 13.89 ล้านบาท (100 – 86.11) ดังนั้น จำนวนเงินดังกล่าวจึงสะท้อนการด้อยค่าของหุ้นกู้ที่ผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์คาดการณ์ไว้ตั้งแต่วันเริ่มต้นสัญญา

หลักการในการกำหนดมูลค่าของสินทรัพย์ทางการเงินตามตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดคำนึงถึงการด้อยค่าของสินทรัพย์ตั้งแต่วันเริ่มต้นรายการ (13.89 ล้านบาท) โดยไม่ต้องรอให้เกิดข้อบกพร่องแล้วจึงเริ่มทดสอบการด้อยค่าเพื่อพิจารณาปรับลดมูลค่าของสินทรัพย์ลงให้เท่ากับจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้รับ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับวิธีการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ตามวิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Loss Model) ซึ่งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศนำเสนอในร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่ออกมากเพื่อขอความเห็นจากบุคคลทั่วไปและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การด้อยค่าขอสินทรัพย์ทางการเงินตามวิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Loss Model) และวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss Model)

ภายใต้วิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ก็มีการสุ่มหาในสินทรัพย์ทางการเงินจะรับรู้มูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (รวมต้นทุนการเข้าทำรายการ) มูลค่ายุติธรรมดังกล่าวอ้างอิงจากค่าคาดหวังของกระแสเงินสดจากการลงทุนจะได้รับ ซึ่งคำนวณโดยการหักจำนวนเงินที่สูญเสียจากความเสี่ยงด้านเครดิตออกจากจำนวนเงินตามสัญญาของสินทรัพย์ทางการเงิน

จากตัวอย่างตารางที่ 2 กิจการจะรับรู้เงินลงทุนในหุ้นกู้ของบริษัททั่วโลกด้วยจำนวนเงินที่สะท้อนมูลค่ายุติธรรม (รวมต้นทุนเข้าทำรายการ) เป็นจำนวนเงิน 70.84 ล้านบาท กิจการจะรับรู้ดอกเบี้ยรับตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง 5% ต่อปี ตลอดอายุของสัญญา หากกิจการได้รับชำระเงินจากหุ้นกู้เท่ากับกระแสเงินสดที่คาดหวังเท่ากับ 86.11 ล้านบาท (แทนที่จะเท่ากับ 100 ล้านบาท ตามสัญญา) กิจการจะได้รับผลตอบแทน (ดอกเบี้ยรับ) ตามตารางการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ไม่มีดอกเบี้ยตามวิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Loss Model)

ปีที่	ดอกเบี้ยรับ	มูลค่าตามบัญชี	ส่วนลดคงเหลือ
		70.84	15.27
1	3.54	74.39	11.72
2	3.72	78.10	8.01
3	3.91	82.01	4.10
4	4.10	86.11	0.00

จากตารางที่ 1 มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้ ณ วันเริ่มต้นรายการเท่ากับ 70.84 ล้านบาท และส่วนลดของหุ้นกู้เท่ากับ 15.27 ล้านบาท ($86.11 - 70.84$) และในปีที่ 1 กิจการจะรับรู้ดอกเบี้ยรับเป็นรายได้เท่ากับ 3.54 ล้านบาท ($70.84 \times 5\%$) และเนื่องจากหุ้นกู้ดังกล่าวเป็นหุ้นกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ย ดังนั้นมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้ ณ สิ้นปีที่ 1 จึงเพิ่มขึ้นเป็น 74.39 ล้านบาท ($70.84 + 3.54$) และส่วนลดของหุ้นกู้จึงลดลงเป็น 11.72 ล้านบาท ($15.27 - 3.54$) และสิ้นปีที่ 4 มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้จะเท่ากับ 86.11 ล้านบาท ซึ่งเท่ากับค่าคาดหวังของกระแสเงินสดที่จะได้รับโดยนัย

หากกิจการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินตามวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับ

วิธีการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 36 เรื่องการด้อยค่า กิจการจะรับรู้มูลค่ายุติธรรมของหุ้นกู้ที่ออกโดยบริษัทประหยัดที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย (ราคาต้นทุนเข้าทำรายการ) เป็นจำนวนเงิน 70.84 ล้านบาท แต่ธนาคารผู้ลงทุนจะไม่รับรู้การด้อยค่าที่ออกเกิดขึ้นก่อนจะมีข้อบ่งชี้ที่ชัดเจน ทำให้ธนาคารผู้ลงทุนในหุ้นกู้รับรู้ผลตอบแทน (ดอกเบี้ยรับ) จากหุ้นกู้เพียงพื้นฐานของกระแสเงินสดตามสัญญาที่มีจำนวนเงิน 86.11 ล้านบาท และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง 9% ต่อปี ตลอดระยะเวลาการลงทุน 4 ปี หากสมมติให้กิจการพิจารณาข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนของการด้อยค่าในปีที่ 4 เมื่อบริษัทประหยัดชำระเงินตามสัญญา ดังนั้น การรับรู้รายได้ (ดอกเบี้ยรับ) จะเป็นไปตามตารางการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกุดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางการตัดจำหน่ายส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ยตามวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss Model)

ปีที่	ดอกเบี้ยรับ	มูลค่าตามบัญชี	ส่วนลดคงเหลือ
		70.84	29.16
1	6.38	77.22	22.78
2	6.95	84.17	15.83
3	7.57	91.74	8.26
4	8.26	100.00	0.00
จำนวนเงินที่ได้รับชำระ		86.11	
ผลขาดทุนจากการด้อยค่าในปีที่ 4		13.89	

จากตารางที่ 2 มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้ ณ วันเริ่มต้นรายการเท่ากับ 70.84 ล้านบาท และส่วนลดของหุ้นกู้เท่ากับ 29.16 ล้านบาท ($100 - 70.84$) และในปีที่ 1 กิจการจะรับรู้ดอกเบี้ยรับเป็นรายได้เท่ากับ 6.38 ล้านบาท ($70.84 \times 9\%$) และเนื่องจากหุ้นกู้ดังกล่าวเป็นหุ้นกู้ที่ไม่มีดอกเบี้ย ดังนั้นมูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้ ณ สิ้นปีที่ 1 จึงเพิ่มขึ้นเป็น 77.22 ล้านบาท

($70.84 + 6.38$) และส่วนลดของหุ้นกู้จึงลดลงเป็น 22.78 ล้านบาท ($29.16 - 6.38$) และสิ้นปีที่ 4 มูลค่าตามบัญชีของเงินลงทุนในหุ้นกู้จะเท่ากับ 100 ล้านบาท แต่เนื่องจากกิจการจะได้รับชำระเงินเพียง 86.11 ล้านบาท ดังนั้นกิจการจึงรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าในปีที่ 4 เท่ากับ 13.89 ล้านบาท ($100 - 86.11$)

การประเมินการด้อยค่าตามวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วข้างต้นทำให้นักวิชาการผู้ลงทุนในหุ้นได้รับรู้รายได้ (ดอกเบียร์) จากสินทรัพย์ทางการเงินดังกล่าวบนพื้นฐานของอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง 9% ต่อปี ซึ่งสูงเกินกว่าผลตอบแทนที่ได้รับจริง (เปรียบเทียบดอกเบี้ยรับตามตารางที่ 2 และ ตารางที่ 1) เพราะเมื่อธนาคารได้รับชำระเงินจากบริษัท ก้าวไกลซึ่งมีปัญหาด้านการเงินเพียง 86.11 ล้านบาท ธนาคารจะต้องรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่าเป็นจำนวนเงิน 13.89 ล้านบาท ในปีที่ 4 ทำให้ผลตอบแทนที่ธนาคารรับรู้เป็นรายได้ตลอด 3 ปีแรกนั้นแสดงมูลค่าสูงเกินกว่าผลตอบแทนจริงที่ได้รับ คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศจึงพิจารณาพัฒนาแนวปฏิบัติ

เกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินขึ้นใหม่ เพื่อให้กิจการรับรู้ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเหมาะสม

แนวปฏิบัติที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศเสนอคือให้กิจการแสดงผลตอบแทน (ดอกเบียร์) ตามสัญญาและหักด้วยผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิต เพื่อให้ได้จำนวนผลตอบแทนที่แท้จริงซึ่งพิจารณาผลของความคาดหวังเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินแล้ว เมื่อมาแนวปฏิบัติตามร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินข้างต้นมาถือปฏิบัติกับการรับรู้รายได้ (ดอกเบียร์) จากหุ้นที่ไม่มีดอกเบี้ยข้างต้น การแสดงรายการดอกเบี้ยรับจะแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การแสดงผลตอบแทน (ดอกเบียร์) จากหุ้นที่ไม่มีดอกเบี้ยที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายตามวิธีผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้น (Expected Loss Model)

ดอกเบี้ยรับตามสัญญา	ผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิต	ดอกเบี้ยรับที่แท้จริง
6.38	2.84	3.54
6.95	3.23	3.72
7.57	3.66	3.91
8.26	4.16	4.10
29.16	13.89	15.27

จากตารางที่ 3 ในปีที่ 1 ดอกเบียร์ตามสัญญาเท่ากับ 6.38 ล้านบาท (ดูตารางที่ 1) และดอกเบี้ยรับที่แท้จริงเท่ากับ 3.54 ล้านบาท (ดูตารางที่ 2) ดังนั้น ผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิตจึงมีค่าเท่ากับ 2.84 ล้านบาท (6.38 – 3.54) และผลรวมของดอกเบี้ยรับตามสัญญาเท่ากับ 29.16 ล้านบาท (100 – 70.84) ผลรวมของ

ดอกเบี้ยรับที่แท้จริงเท่ากับ 15.27 (86.11 – 70.84) และผลรวมของผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิตเท่ากับ 13.89 (100 – 86.11) ดังนั้น การรับรู้ผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิตในแต่ละปีจึงเปรียบเสมือนการทยอยรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่า

ผลกระทบที่อาจมีต่อสถาบันการเงินและธุรกิจอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินการด้อยค่าตามวิธีผลขาดทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Expected Loss Model) กำหนดให้กิจการรับรู้ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายบนพื้นฐานของค่าคาดหวังของกระแสเงินสดที่จะได้รับ ซึ่งอาจน้อยกว่าจำนวนเงินตามสัญญา หากผู้ร่วมซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดมีความคาดหวัง

โดยเฉลี่ยเกี่ยวกับการด้อยค่าของสินทรัพย์ หรือคาดว่าจะได้รับชำระเงินน้อยกว่าจำนวนเงินตามสัญญาในแต่ละช่วงเวลา โดยแสดงดอกเบี้ยที่แท้จริงตามสัญญาหักด้วยผลตอบแทนที่สูญเสียจากเครดิต ในการนำเงินดอกเบี้ยที่ได้รับตามวิธีอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง แนวคิดดังกล่าวแสดงได้ตามรูปที่ 3

รูปที่ 3 แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับรู้ผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย

ความซับซ้อนในการนำข้อกำหนดในการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย เกิดจากการประมาณค่าคาดหวังของกระแสเงินสดที่จะได้รับ ซึ่งต้องอาศัยการประมาณการจำนวนเงินที่จะสูญเสีย

จากเครดิตตลอดอายุของสินทรัพย์ทางการเงินเพื่อนำไปหักออกจากจำนวนเงินตามสัญญาของสินทรัพย์ทางการเงิน การคำนวณจำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิตดังกล่าวสามารถทำได้ดังนี้

$$\text{จำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิต} = \text{ความน่าจะเป็นที่คู่สัญญาจะไม่ปฏิบัติตามสัญญา} \times \text{จำนวนเงินที่จะสูญเสียเมื่อคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามสัญญา}$$

จากการสอบถามบุคคลากรฝ่ายบัญชีของธนาคารพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้รับข้อมูลว่า ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยที่ได้ปฏิบัติตามเกณฑ์การตั้งสำรองสำหรับสินทรัพย์เสี่ยงตาม Basel Accord มีข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านเครดิตในช่วงเวลา 1 ปี แต่ยังประสบปัญหาในการประมาณการจำนวนเงินที่จะสูญเสียในระยะเวลาเกินกว่า 1 ปี ทำให้ธนาคารพาณิชย์อาจประสบปัญหาในการนำข้อกำหนดตามร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินนี้มาใช้ และเมื่อธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินประเภทต่างๆ ค่อนข้างพร้อมยังมีปัญหาในการประมาณการ ผู้เขียนเชื่อว่าปัญหาในทางปฏิบัติน่าจะเกิดกับธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่นเช่นกัน และอาจจะเป็นปัญหาที่รุนแรงกว่าด้วย

ความไม่พร้อมในการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงินดังกล่าวมาถือปฏิบัติอันเนื่องจากความไม่พร้อมด้านข้อมูลเกี่ยวกับประมาณการจำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิต ซึ่งประกอบด้วยความน่าจะเป็นที่คู่สัญญาจะไม่ปฏิบัติตามสัญญา (Probability of Default) และจำนวนเงินที่จะสูญเสียเมื่อคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามสัญญา (Loss Given Default)

ข้อสงสัยที่ควรได้รับการอธิบายคือ ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยกำหนดมูลค่าของเงินให้กู้ยืมที่ระยะเวลาครบกำหนดเกินกว่า 1 ปี อย่างไร และผู้กู้เงินจากธนาคารเหล่านั้นกู้เงินจากธนาคารด้วยต้นทุนที่ยุติธรรมและเหมาะสมแล้วจริงหรือไม่ หากธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยสามารถกำหนดต้นทุนการกู้ยืมได้อย่างเหมาะสม เพราะสามารถประมาณการจำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิตของกลุ่มสินทรัพย์ทางการเงินดังกล่าวได้ แล้วเพราะเหตุใดธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยจึงมีความเห็นต่อร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินเรื่องนี้ว่าจะก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

ไม่ว่าสถานการณ์เกี่ยวกับข้อมูลในปัจจุบันจะเป็นอย่างไร ผู้เขียนเชื่อว่าธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีข้อมูลเกี่ยวกับเงินให้กู้ยืมซึ่งค่อนข้างพร้อม จึงควรเริ่ม

เตรียมพร้อมสำหรับการนำข้อกำหนดดังกล่าวมาประยุกต์กับการรับรู้รายการสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่ายเพื่อการรายงานรายได้อย่างเหมาะสม และการกำหนดต้นทุนการกู้ยืมที่เหมาะสมในการวัดมูลค่าตามปกติของธนาคาร ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลและ/หรือนิติบุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนด้วยต้นทุนที่เหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ดังนั้น หากจะพิจารณาถึงต้นทุนและประโยชน์ของมาตรฐานการรายงานทางการเงินดังกล่าวจากมุมมองของความมั่งคั่งของสังคม (Societal Welfare) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอรรถประโยชน์ที่สังคมจะได้รับตามแนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarian) แล้ว ผู้เขียนเชื่อว่าประโยชน์ที่ประเทศชาติจะได้รับจากโอกาสในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยรวมน่าจะมากกว่าต้นทุนในการจัดเก็บข้อมูลของธนาคารพาณิชย์มากนัก

ร่างมาตรฐานการรายงานทางการเงินที่คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศกำลังพัฒนานอยู่นั้น ระบุว่าแนวปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย น่าจะมีความแตกต่างไปจากการประเมินการด้อยค่าสำหรับสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงิน เนื่องจากผู้ร่วมตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ได้กำหนดราคาของหลักทรัพย์โดยประเมินจำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิตตั้งแต่วันเริ่มต้นรายการ แนวคิดดังกล่าวน่าจะสอดคล้องกับการประเมินการด้อยค่าตามวิธีผลขาดทุนที่อาจเกิดขึ้น (Expected Loss Model)

แนวปฏิบัติทางบัญชีดังกล่าวจึงกำหนดให้กิจการรับรู้ผลตอบแทนหรือดอกเบี้ยรับจากสินทรัพย์ทางการเงินโดยอ้างอิงกับอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของค่าคาดหวังของกระแสเงินสดที่จะได้รับเท่ากับมูลค่ายุติธรรมของสินทรัพย์ทางการเงิน (รวมต้นทุนการเข้าทำรายการ) ซึ่งสะท้อนอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงที่ผู้ลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินจะได้รับ

หลักการดังกล่าวแตกต่างจากการประเมินการด้อยค่าสำหรับสินทรัพย์ที่ไม่ใช่สินทรัพย์ทางการเงินที่ใช้วิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้ว (Incurred Loss Model) ที่กิจการต้องประเมินว่า มีข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนว่าสินทรัพย์อาจเกิดการด้อยค่า แล้วจึงทำการทดสอบการด้อยค่าและรับรู้ผลขาดทุนจากการด้อยค่า เมื่อการทดสอบระบุว่าเกิดการด้อยค่าจริง การนำวิธีผลขาดทุนที่เกิดขึ้นแล้วมาใช้ในการประเมินการด้อยค่าของสินทรัพย์ทางการเงินที่วัดมูลค่าด้วยราคาทุนตัดจำหน่าย ทำให้กิจการรับรู้รายได้ตามอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจำนวนเงินตามสัญญา เนื่องจากยังไม่มีข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนของการด้อยค่า ส่งผลให้กิจการแสดงรายได้จากการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินสูงเกินจริงในช่วงระยะเวลาก่อนที่จะมีการจะประสบกับเหตุการณ์ที่เป็นข้อบ่งชี้ของการด้อยค่า

การนำข้อกำหนดดังกล่าวมาใช้ต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะสูญเสียจากเครดิต ซึ่งเป็นปัญหาในทางปฏิบัติในปัจจุบัน ผู้เขียนเชื่อว่าข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ โดยเพื่อการรับรู้รายได้จากสินทรัพย์ทางการเงินอย่างเหมาะสม และเหนือสิ่งอื่นใด ความพร้อมด้านข้อมูลจะส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของบุคคลและ/หรือ นิติบุคคลในประเทศด้วยต้นทุนที่เหมาะสม อันจะส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

บรรณานุกรม

International Accounting Standards Board, Financial Instrument: Amortised Cost and Impairment, 2009, Exposure Draft, ED/2009/12.